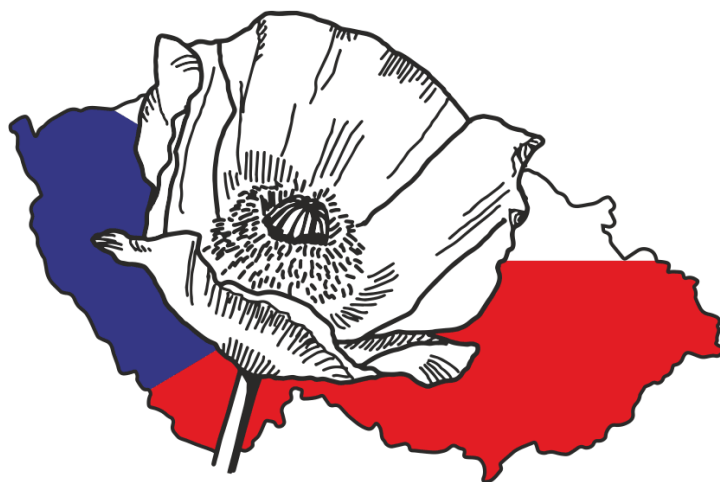

Český
modrý mák z.s.

20. MAKOVÝ OBČASNÍK

Mák v roce 2021

Únor 2021

Sborník referátů
Česká zemědělská univerzita v Praze

Občasník je vydán při příležitosti odborného semináře **MÁK v ROCE 2021**,
pořádaného 15. února 2021 spolkem Český modrý mák z.s.
a Českou zemědělskou univerzitou v Praze.

Český modrý mák z.s.
Hájecká 215
273 51 Červený Újezd
<http://www.ceskymodrymak.cz>
info@ceskymodrymak.cz

Odborní garanti: Ing. Pavel Cihlář, Ph.D.
Ing. Vlastimil Mikšík, Ph.D.
Mgr. Stanislava Koprdoová, Ph.D.

Do tisku připravil: Ing. Vlastimil Mikšík, Ph.D.

© Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů
www.af.czu.cz
165 00 Praha 6 - Suchbátka
tel. 737 185 733
e-mail: MIKSIK@AF.CZU.CZ

ISBN 978-80-213-3077-1

NENÍ DŮVOD POSPÍCHAT, PRÁVĚ NAOPAK

Michal VOKŘÁL

Možná, že to v posledních letech mohlo vypadat že je třeba na „chemii“ v zemědělství rychle zapomenout. Průběh roku 2020 potvrdil, že to tak nepůjde. Lépe, nemělo by to tak pokračovat.

Zahod'te neurol, rohypnol, diazepam a další benzodiazepiny. Taková výzva platí u humánních léků a lze ji přijmout. Závislost na nich je celosvětově velkým problémem. Mnoho lidí hledá pomoc u léčebného konopí. Něco podobného bychom mohli tvrdit o již zakázaných účinných látkách chlorpyrifos, cypermethrin, thiacloprid, desmedipham, cymoxanil, neonikotinoidy, mancozeb, metalaxyl a řady dalších ze skupiny chemických průmyslově vyrobených přípravků na ochranu rostlin stojí ve frontě na přehodnocení nebo úmrtí list. Bohužel tyto látky nemají náhradu...

Takže nyní bod po bodu. Slova chemie, pesticid, herbicid nebo přívlastek chemický jsou dnes červeným hadrem pro řadu environmentalistů a jim podobných. Špatná „chemie“ se staví do protikladu k přípravkům organického původu. Tito lidé ale zapomínají na to, že i přírodní materiály jsou složeny z atomů a molekul a tudíž jsou v podstatě látkami chemickými. V řadě případů právě průmyslová výroba chemických látek byla inspirována přírodou a odstranila jejich přírodní slabiny (např. pyretroidy nebo strobiluriny). Při průmyslové výrobě i užití čehokoli chemického vždy hrozí určitá rizika. Každý rozumný výrobce v době internetu a bleskového přenosu informací a zpráv všeho druhu se je snaží minimalizovat. Zemědělství je po této stránce svázáno a kontrolováno legislativou jako žádné jiné výrobní odvětví. Významnou roli zde hrají i názory laické, odborně nevzdělané veřejnosti, která si neuvědomuje například to, že v ČR každý den ubývá 10 hektarů zemědělské půdy. Zůstává otázkou, jak dlouho přemíra regulace bude ještě „bavit“ samotné výrobce přípravků. Ústup některých výrobců od vývoje nových antibiotik v humánní medicíně je vážným varováním. Nebo se možná zaměří na vývoj nových očkovacích vakcín. Vývoj účinných látek přípravků až donedávna byl směřován k účinku a pomoci ochraně pěstované plodiny, potažmo jejímu pěstiteli. Jenže dnes musí vývoj směřovat k vyhovění obrovskému množství legislativních požadavků. Nejdražší na nových přípravcích nejsou

výroba, suroviny a lidská práce, ale vlastní vývoj. Potom jsou zde další otázky.

Kdo za to ručí? Vše začíná schválením nové účinné látky Evropskou komisí. Při jejím hodnocení převládá hodnocení rizik nad hodnocením nebezpečnosti, popřípadě účinku. Systém hodnocení je postaven na principu předběžné opatrnosti. I proto jsme svědky toho, že t.č. je schváleno přibližně 470 účinných látek. Mohlo by se tedy zdát, že zemědělci mají z čeho vybírat. Bohužel v tomto počtu jsou zahrnuty i takové látky jako je kravské mléko, cibulový olej, laminarin, lavandulyl a další budou jistě přibývat. Vlastní přípravek obsahující schválenou účinnou látku povoluje národní úřad, resp. komise členského státu. Povoleno přípravek nesmí mít nepříjemné vlivy. Na povolení přípravku přípravku na ochranu rostlin nebo pomocného prostředku se v ČR podílí dvě instituce. Posouzení přípravku na ochranu rostlin včetně jeho použití z hlediska ochrany zdraví zajišťuje Ministerstvo zdravotnictví na základě hodnocení vypracovaného Státním zdravotním ústavem. Dokladem o činnosti SZÚ v této oblasti je novela nařízení CLP – nařízení (EU) 2020/1182. Novela celkem do Seznamu harmonizovaných klasifikací a označení nebezpečných látek doplňuje 39 látek včetně 12 účinných látek přípravků na ochranu rostlin. Rozhodnutí o povolení pak přísluší ÚKZÚZ. Žadatel o povolení přípravku na ochranu rostlin a pomocného přípravku v EU (včetně ČR) se řídí předpisy především EU a dále národními v případech, kdy jsou určité okruhy / požadavky řešeny pouze národní legislativou. U obou institucí bude třeba opustit rutinu, (zrušení registrace a následné, dočasné výjimky) ale také převzít větší díl zodpovědnosti. Pyšňme se tím, že v ČR stále klesá spotřeba jak přípravků vyjádřená v kilogramech, tak i spotřeba vyjádřená v účinných látkách. Přiznejme si však, že se na tomto konstatování podílí jednak registrační restrikce, jednak i průběh posledních suchých ročníků. Přípravky již chybí v některých plodinách, nebo naopak v při pěstování některých plodin v PHO II.

Rok 2020 – pravdivá prověrka. Navzdory tomu, že rok 2020 byl Světovým rokem zdravých rostlin i tomu, že 5. prosinec byl Světovým dnem půdy, všichni jsme se přesvědčili na vlastní kůži, že to byl rok koronavirové pandemie. Koronáč průběhu roku dominoval a to hlavně směrem k utlumení výrobní, výukové, obytné i veškeré

lidské činnosti. Jeho důsledky si všichni ponese ne jen po stránce zdravotní, ale hlavně ekonomické, ještě hodně dlouho. Navzdory všem obavám, rok 2020 nebyl ani dalším v řadě předchozích suchých ročníků. Právě naopak. Množstvím srážek a jejich rozložením v čase i ploše překvapil i zemědělců. A zcela jistě řadu těch, kteří z hlediska „chemie“ v zemědělství tlačí na pilu a preferují její omezení ve prospěch přípravků organického původu. Průběh počasí prověřil nejen schopnosti zemědělských podniků, ale také účinnost používaných přípravků na ochranu rostlin. Dešťové srážky po dlouhém době podpořily výskyt celé řady houbových chorob nejen v obilninách, ale také v máku, bramborách, chmelu, ovocných sadech a vinicích. Byla to zkouška „ohněm“ pro přípravky organického původu i syntetické fungicidy. Kdo z ní vyšel vítězně a kdo naopak propadl, dnes na prahu nové vegetace, víme již velice dobře. Znovu se potvrdilo, že přípravky organického původu nelze v účinnosti hodnotit pouze vůči neošetřené kontrole, ale hlavně vůči syntetickým fungicidům. Bez této znalosti je jejich nasazení skutečným rizikem pro každého pěstitele. Něco jiného je jejich použití na zahrádce u hobby pěstitele, na rozdíl od použití na desítkách hektarů máku, chmele a jiných vzácných a ekonomicky zajímavých plodin. Bohužel navzdory odborné publicitě, se v roce 2020 zcela vytratil pojem a diskuze kolem integrované ochrany rostlin. Ochrana rostlin se ve většině médií zúžila na spor „chemie“ a „přípravků organického původu“.

Integrovaná ochrana rostlin – známé principy. Nízká spotřeba účinných látek přípravků na ochranu rostlin v ČR není záležitostí jen jejich restriktce v posledních letech, stejně jako není pouze o uvědomění jejich uživatelů. Zásady integrované ochrany rostlin, které se úplně vytratily ze slovníků odpůrců „chemie“, se zde na rozdíl od západní Evropy uplatňují v praxi již více než 40 let. V historii se říká, že končívá před padesáti lety. Dříve se o ní dějepisci zdráhají bádát. Obávám se však, že bychom-li změnit přítomnost a budoucnost, musíme o minulosti spíš mluvit, vést o ní diskusi, poukazovat na to, co v ní bylo špatné, a co se nesmí vrátit. Není na škodu si ledacos připomenout. Pokud dnes někdo mluví o pohrobčích družstev, tak je třeba těmto lidem objasnit, že to byli právě agronomové družstev, kteří ji před 40 lety znali principy integrované ochrany rostlin a také je využívali. Bylo to ale vynucené tím, že přípravky na ochranu rostlin zde nebyly co do druhu i určení k dispozici, nemluvě o potřebném množství. Řada škodlivých činitelů vůbec nebyla přípravky pokryta, tyto neexistovaly. Paradoxně tak nedostatek přípravků podpořil využí-

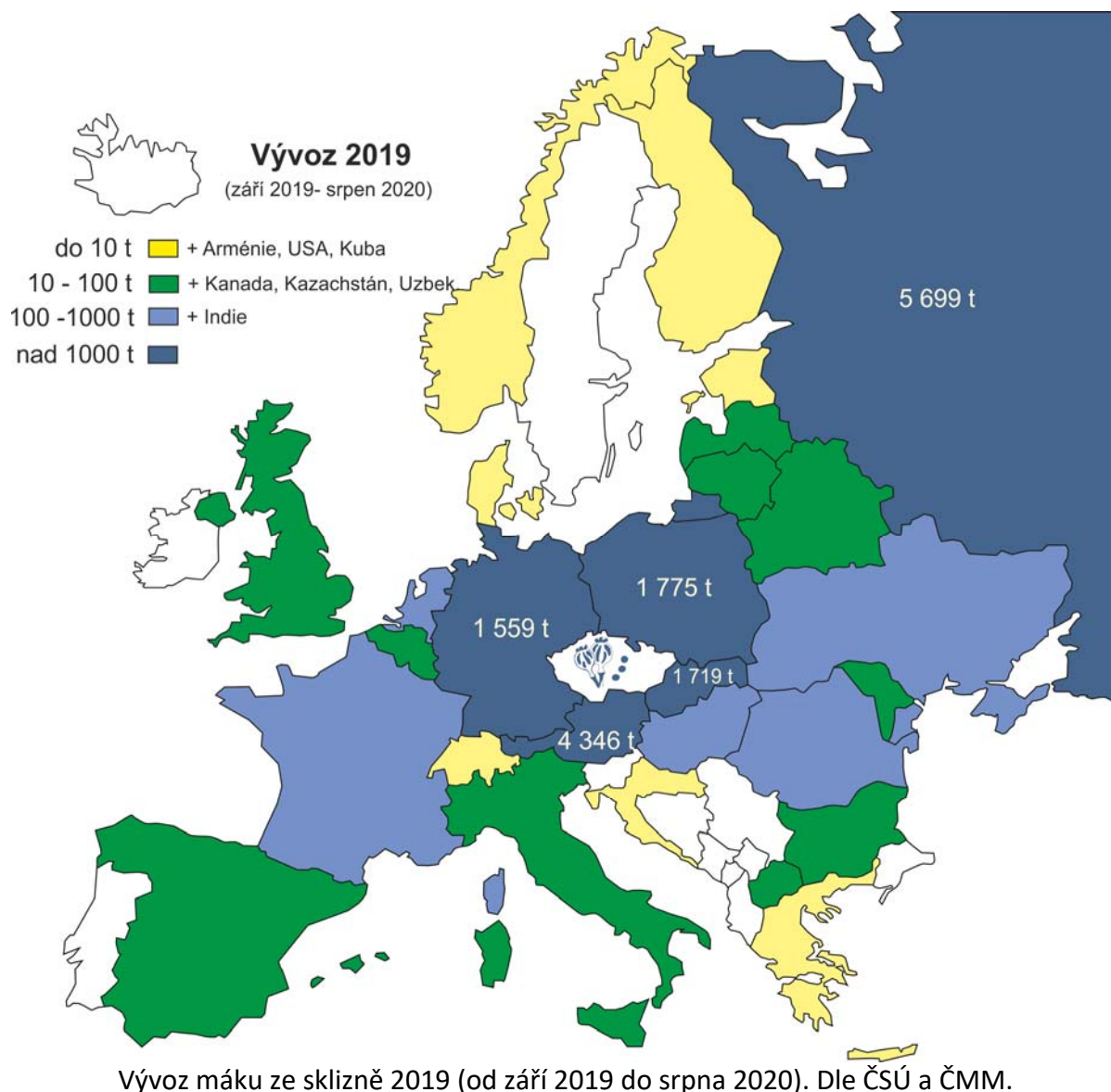
Kontaktní adresa

Ing. Michal Vokřál, CSc., michal.vokral@seznam.cz

vání principů integrované ochrany rostlin. Intenzivně se uplatňovaly zásady prognózy a signalizace, v terénu pracovali zkušení odborníci – inspektoři ochrany rostlin ÚKZÚZ. Nejen zásady prognózy a signalizace, ale také ekonomické prahy škodlivosti, iniciovaly zájem šetřit a nepoužívat přípravky paušálně. Přípravky byly „na přiděl“ a tudíž se používaly jako vzácnost, uvážlivě a dle principů prognózy a signalizace. Ty vždy něco stojí. Zemědělci je nepoužívají z důvodu své rozmarilosti. A i proto se zde uplatňují známé principy integrované ochrany rostlin. Řada agronomů pracuje s ekonomickými prahy škodlivosti chorob, škůdců plevelů. Prostě, dříve narození si více pamatují...

Příznání. Pravdu o účinku přípravků organického původu v klimaticky obtížném ročníku 2020 jsem náhodou objevil až v listopadu 2020 v jednom ze zahrádkářských časopisů. Při zhodnocení ochrany zeleniny proti plísni šedé bylo uvedeno: „Při silném výskytu ale tyto přípravky (odvar z přesličky) neposkytují dostatečnou ochranu a je nutné použít klasické fungicidy, například XY“. Podobné závěry jsou zde uvedeny i v případě ochrany proti sviluškám: „Proti rychle se množícím sviluškám je zpravidla nutné sáhnout po klasické insekticidní ochraně, jako jsou přípravky AB. Odvar brečťanu popínavého to nezajistil“. Vysloveně alibisticky působí menšinové použití přípravku povolené dle čl. 51 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2009. „Rizika spojená s nedostatečnou účinností přípravku nebo jeho případnou fytotoxicitou nese výlučně osoba používající přípravek!!!“ Asi je proto lepší, takový přípravek vůbec nepoužít a ušetřit peníze. Je jisté, že bez syntetických přípravků se i v klasickém zemědělství při pěstování celého sortimentu na malých či velkých plochách ještě dlouho neobejdeme. Je jen škoda, že podobnou pravdu neslyšíme z úst odpovědných pracovníků registračních a řídicích orgánů.

Co z toho vyplývá? Pokud by k redukci používání syntetických přípravků na ochranu rostlin mělo dojít, je třeba zabránit likvidaci pěstování plodiny z důvodu nemožnosti její ochrany proti škodlivým činitelům. V přechodném období je vždy nutné nabídnout pěstitelům alternativní přípravky s různým mechanismem účinku, aby byl splněn požadavek antirezistentní strategie dané plodiny. To platí zvláště naléhavě pro zajištění ochrany českých „specialit“ významných i z hlediska exportu do zahraničí, ke kterým patří mák, chmel a ječmen jarní.

20. MAKOVÝ OBČASNÍK

Mák v roce 2021

Vydavatel: Česká zemědělská univerzita v Praze

Autor: kolektiv autorů

Druh publikace: Sborník referátů

Tisk: tiskárna TIGRAS, s.r.o., Hlavní 21, Klíčany, 250 69 Vodochody

Náklad: 320 ks

Počet stran: 126

Rok a měsíc vydání: únor 2021

Určeno: účastníkům semináře

Tato publikace neprošla jazykovou úpravou

ISBN 978-80-213-3077-1